

Ár 2012, föstudaginn 9. nóvember, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, Geir Arnar Marelsson, Guðlaug B. Ólafsdóttir, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Jóhann Tómas Sigurðsson.

Fyrir er tekið **mál nr. 87/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 14. maí 2012, með ódagsettri og óundirritaðri kvörtun sóknaraðila. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 16. maí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 12. júní 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. júní 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila. Óskað var eftir frekari gögnum frá sóknaraðila þann 25. september 2012. Voru gögnin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust frá varnaraðila 17. október 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 9. nóvember 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 15. janúar 2007 var bílasamningur F nr. X gerður á milli varnaraðila sem leigusala og eiginmanns sóknaraðila, A, sem leigutaka. Hið leigða var L. Samningsfjárhæð var kr. 2.368.867. Greiðslur áttu að fara fram mánaðarlega á tímabilinu 5. mars 2007 til 5. febrúar 2014.

Þann 9. janúar 2009 var yfirtaka bílasamnings nr. X gerð. Þar var nýr leigutaki sóknaraðili en samningurinn var óbreyttur að öðru leyti. Eftirstöðvar samningsins voru kr. 3.883.173. Áætluð greiðslugeta á mánuði var kr. 68.602. Að sögn varnaraðila var það að frumkvæði sóknaraðila og eiginmanns hennar að umrædd yfirtaka fór fram.

Þann 26. nóvember 2009 var gerð greiðslujöfnun á samningnum, sem sóknaraðili skrifaði undir. Samkvæmt því lækkaði greiðslubyrðin á samningnum niður í kr. 42.109 á mánuði og áætlað var að samningurinn lengdist um 36 mánuði.

Þann 5. október 2010 var gerð leigumunabreyting á samningnum þannig að bifreiðin N var skráð leigumunur á umræddum samningi í stað bifreiðarinnar L.

Leigutaki greiddi mismuninn á uppitökuverði og kaupverði til seljanda. Nýr leigumunur var skráður á nafn F í ökutækjaskrá.

Í kjölfar dóma Hæstaréttar í málum nr. 153/2010 og 471/2010 og setningar laga nr. 151/2010 um breytingu á lögum um vexti og verðtryggingu, lögum um aðgerðir í þágu einstaklinga, heimila og fyrirtækja vegna banka- og gjaldeyrishruns og lögum um umboðsmanns skuldara endurreiknaði varnaraðili gengistryggða kaupleigusamninga, þ.m.t. áðurgreindan samning milli aðila þessa máls. Í samræmi við fyrrgreindar lagabreytingar þá var endurútreikningur á samningnum tvískiptur, annars vegar fyrir tímabilið sem eiginmaður sóknaraðila var leigutaki samkvæmt samningnum og hins vegar frá þeim tíma sem sóknaraðili yfirtók samninginn. Við endurútreikninginn fékk samningurinn jafnframt nýtt samningsnúmer eða nr. Y. Fékk eiginmaður sóknaraðila töluverða endurgreiðslu. Eftir endurútreikninginn hækkaði mánaðarleg greiðslubyrði samningsins miðað við upprunalegan samningstíma töluvert eða í um kr. 113.000, en sóknaraðili hafði í sjö mánuði fyrir fyrrgreinda dóma Hæstaréttar einungis greitt hluta af fullum greiðslum samkvæmt samningnum.

Gerð var greiðsluraðabreyting þann 27. júní 2011, sem sóknaraðili skrifaði undir. Með greiðsluraðabreytingunni var samningurinn lengdur úr 32 í 56 mánuði. Áætluð greiðsla á næsta gjalddaga var kr. 67.710.

Þann 18. júní 2012 var gerð skilmálabreyting á umræddum samningi, sem sóknaraðili skrifaði undir.

Þann 12. apríl 2012 sendi sóknaraðili varnaraðila beiðni um lausn undan samningsskyldu. Varnaraðili hafnaði beiðni sóknaraðila 27. apríl 2012.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun móttækinni 14. maí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að viðurkennt verði að henni sé heimilt að losna undan allri samningsskyldu sinni án frekari eftirmála gegn því að hún afhendi F þann leigumun sem hún hafi til umráða vegna lánasamnings hennar við F á grundvelli 33. gr. og 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sem og á grundvelli sanngirnissjónarmiða og sjónarmiða á grundvelli vandaðra viðskiptahátta.

Sóknaraðili kveðst vera heyrnarlaus og teljist 75% öryrki. Tekjur hennari séu örorkulífeyrir og barnalífeyrir. Hún hafi einnig tekið að sér ýmis störf s.s. hárgreiðslu og afgreiðslu í verslun. Sökum fötlunar hafi sóknaraðili þó ekki getað fengið fullt starf né fastráðningu og möguleikar hennar til atvinnu á almennum markaði séu mjög takmarkaðir. Móðurmál sóknaraðila sé íslenska táknmálið og hún þurfi að notast við táknmálstúlk þegar mikilvæg málefni varðandi réttindi hennar og skyldur séu rædd, rétt eins og við gerð umrædds löggernings. Sóknaraðili sé menntaður hársnyrtir en til þess að hafa getað lokið námi hafi hún notið sérúrræða.

Sóknaraðili kveður eftirstöðvar samningsins við yfirtöku hafa verið kr. 3.883.173 sem hafi verið langt yfir markaðsvirði bifreiðarinnar. Þetta hafi verið um áramótin 2008 og hafi greiðslubungi upphaflega samningsins nær þrefaldast. Helstu ástæðuna fyrir yfirtöku samningsins kveður sóknaraðili hafa verið þá að hún eigi rétt á að fá felld niður bifreiðagjöld og því hafi það verið hagsmunamál fyrir fjölskyldu hennar að lánið yrði fært á hennar nafn en jafnframt hafi varnaraðila verið ljós erfið staða upphaflegs greiðanda lánsins, enda hafi verið gríðarlegar hækkanir á afborgunum og höfuðstól. Varnaraðila hafi verið fullkunnugt um aðstæður

sóknaraðila og hafi mátt vera það ljóst að hin almenna höfuðstólshækkun lána sem leitt hafi til aukins greiðsluþunga hafi verið sóknaraðila ofviða og gæti leitt til greiðsluörðugleika hjá hvaða skuldara sem væri.

Sóknaraðili vísar til þess að við yfirtöku á bílasamningnum hafi í raun verið um yfirfærslu á lánsáhættu að ræða. Lánsáhættan hafi verið flutt frá varnaraðila vegna eiginmanns hennar, A, yfir á sóknaraðila. Þegar umrædd yfirtaka eigi sér stað hafi sóknaraðili enga hugmynd um hver verði mánaðarleg greiðslubyrði af þeirri skuldbindingu sem hún taki á sig. Þegar varnaraðili sendi sóknaraðila að lokum einhverja greiðsluseðla hafi mánaðarlegar greiðslur verið í kringum 115 þúsund krónur sem hún hafi neyðst til að semja um lækkanir á.

Bendir sóknaraðili á að eins og áður sé fram komið séu mánaðarlegar tekjur hennar einungis örorkulífeyrir ásamt barnalífeyri, samtals um kr. 150-160 þúsund krónur á mánuði. Sóknaraðili sé því algerlega háð því að eiginmaður hennar, A, tryggi fjárhagsaðstoð til hennar svo greitt verði af umræddum bílasamningi. Varnaraðila hafi verið vel ljóst að til greiðslufalls gæti komið en hafi kosið að yfirfæra umræddan samning á nafn sóknaraðila.

Sóknaraðili kveður varnaraðila hafa verið vel kunnugt heyrnarleysi hennar og aðstæður en samt sem áður ekki framkvæmt greiðslumat á greiðslugetu hennar, eða kallað til táknaðstúlks svo hún væri réttilega upplýst um að hún væri í raun að yfirtaka lánsáhættu sem varnaraðili hafi haft af A. Eins og að framan er rakið hafi ástæða yfirtöku lánsins verið sú að sóknaraðili hafi getað nýtt rétt sinn til niðurfellingar á bifreiðagjöldum. Greiðslugeta A hafi minnkað umtalsvert vegna höfuðstólshækkunar og því hafi ætlunin verið að létta á greiðsluþunga heimilis vegna reksturs bifreiðar með því að nýta rétt sóknaraðila til niðurfellingar á bifreiðargjöldum svo auðveldara væri að reka bifreiðina. Því hafi ekki verið að leiða saman lántaka og lánveitanda á viðskiptalegum forsendum sem báðir aðilar hefðu hag af heldur hafi verið um fjárhagslega nauðung að ræða. Verði því að telja þátttöku varnaraðila í umræddum gerningi í andstöðu við það með hvaða hætti góðri og gegnri lánastofnun beri að stunda lánveitingar. Með því að yfirfæra greiðsluskylduna á sóknaraðila án þess að taka tillit til greiðslugetu hennar sem og heyrnarleysis hafi varnaraðili brugðist hlutverki sínu sem góður og gegn lánveitandi. Varnaraðili hafi haft ákveðnar upplýsinga- og leiðbeiningarskyldu sem ekki hafi verið sinnt. Umrædd aðilaskipti hafi ekki verið gerð í góðri trú heldur hafi sóknaraðili vísvitandi verið látin taka á sig gríðarlegan óþekktan greiðsluþunga.

Sóknaraðili vill til lögskýringar benda á dóm Hæstaréttar í máli nr. 3/2003 og úrskurð sænskrar úrskurðarnefndar sem metur sambærilegar lánveitingar óheimilar á grundvelli sanngirnissjónarmiða.

Sóknaraðili vísar til þess að umræddur samningur sé ekkert annað en málamyndagerningur og hafi sóknaraðili í raun verið að gangast í ábyrgð fyrir eiginmann sinn A. Sóknaraðili hafi aldrei verið upplýst af varnaraðila um greiðslugetu A en samkvæmt dómi Hæstaréttar í máli nr. 3/2003 beri lánveitanda sem láti þriðja mann gangast í ábyrgð fyrir skuldbindingar hans að upplýsa viðkomandi um greiðslugetu skuldarans. Umræddur bílasamningur sé ekkert annað en lánasamningur og hafi sóknaraðili verið búin að gangast í ábyrgð fyrir þeim skuldum sem hafi verið langt um hærri en verðmæti bifreiðarinnar sem samningurinn hafi upphaflega verið gerður um.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krafðist þess með greinargerð, dags. 12. júní 2012, að kröfu sóknaraðila yrði vísað frá nefndinni í ljósi þess að kvörtun sóknaraðila var óundirrituð og því óvissa um aðild og heimild varnaraðila til afhendingar nauðsynlegra gagna. Til vara gerði varnaraðili kröfu um að kröfu sóknaraðila yrði hafnað en taldi sér þó ekki fært að gera grein fyrir málsástæðum varakröfunnar í ljósi þagnarskylduákvæðis laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Áskildi varnaraðili sér rétt til að skila inn viðbótargreinargerð yrði ekki fallist á aðalkröfu hans. Þar sem samþykki sóknaraðila liggur nú fyrir krefst varnaraðili þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að yfirtaka samningsins hafi verið gerð að frumkvæði sóknaraðila og eiginmanns hennar sem jafnframt hafi verið fyrrum leigutaki samningsins. Varnaraðili bendir á að helsta ástæða fyrir yfirtöku sóknaraðila á samningnum hafi verið sú að sóknaraðili hafi vegna örorku sinnar rétt til að fá niðurfelld bifreiðagjöld og því hafi það verið hagsmunamál fyrir fjölskyldu hennar að samningurinn yrði færður yfir á hennar nafn. Hafi það verið að frumkvæði sóknaraðila og eiginmanns hennar að umrædd yfirtaka hafi farið fram. Hafi varnaraðili því eingöngu verið að koma til móts við óskir sóknaraðila með því að samþykkja umrædda yfirtöku.

Varnaraðili kveðst hafa verið í góðri trú um að sóknaraðili gerði sér fyllilega grein fyrir hvað hafi falist í yfirtöku samningsins enda hafi umræddur samningur verið hluti af fjárútlátum fjölskyldunnar um nokkurt skeið og því engin breyting þar á.

Varnaraðili mótmælir harðlega þeirri fullyrðingu sóknaraðila að varnaraðili hafi tekið þátt í fjárhagslegri nauðung á hendur sóknaraðila með því að samþykkja ofangreinda beiðni hennar. Varnaraðila er fyrirmunað að skilja hvernig sóknaraðili komist að þeirri niðurstöðu og hvaða mögulega hagsmuni varnaraðili ætti að hafa af slíku framferði.

Varnaraðili vísar til þess að samningur sá sem sóknaraðili hafi yfirtekið sé skriflegur og í umræddum samningi sé nákvæmlega útlistað hvað í honum felist. Sama gildi um yfirtökusamninginn sem sóknaraðili hafi undirritað. Þar komi m.a. fram hverjar eftirstöðvar samningsins séu, fjöldi afborgana og áætluð mánaðarleg greiðslubyrði. Hafi sóknaraðili, sökum fötlunar sinnar, ekki talið sig skilja fyllilega hvað í beiðni hennar um yfirtöku samningsins hafi falist hefði henni verið í lófa lagið að hafa með sér táknaðstúlk til að fara yfir málin. Engin skylda hvíli á varnaraðila að kalla til slíkrar þjónustu í tilvikum sem þessum.

Bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi jafnframt verið 24 ára gömul og fjárráða við undirritun yfirtökunnar og hafi átt að hafa næga þekkingu til að skrifa ekki undir umrædda yfirtöku hafi hún ekki gert sér fyllilega grein fyrir í hverju hún hafi falist. Þar að auki hafi það verið skilningur varnaraðila að sóknaraðili væri enn betur upplýst um hvað fælist í umræddum samningi þar sem samningurinn hafi, eins og tíðrætt sé, verið hluti af fjárútlátum heimilisins í nokkurn tíma og hafi sóknaraðili notið leiðbeiningar eiginmanns síns við yfirtökuna. Hafi eiginmaður sóknaraðila átt að geta gert henni fyllilega grein fyrir hvað falist hafi í yfirtöku samningsins enda hafi hann verið aðili samningsins og skuldbundinn til greiðslu leigugreiðslanna. Væri samningurinn því sem fyrr hluti af fjárútlátum fjölskyldunnar.

Varnaraðili bendir jafnframt á að rúm þrjú ár hafi verið liðin frá undirritun yfirtökunnar og þar til kvörtun sóknaraðila vegna samningsins hafi borist. Á þessum tíma hafi farið fram greiðslujöfnun, leigumunaskipti, greiðsluraðabreyting og skuldbreyting á samningnum sem sóknaraðili hafi samþykkt og undirritað athugasemdalaust. Sé því ljóst að sóknaraðili hafi allan samningstímann gert sér fyllilega grein fyrir í hverju samningurinn væri fölginn.

Varnaraðili vísar ennfremur til þess að greiðslubyrði samningsins, eftir yfirtöku sóknaraðila, hafi ekki hækkað fyrr en eftir endurútreikning samningsins.

Varnaraðili bendir á að endurútreikningur samningsins hafi verið framkvæmdur í samræmi við ákvæði laga nr. 151/2010 um breytingu á lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Skv. 7. mgr. 1. gr. breytingalaganna sem hafi orðið að 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001, skyldi hver skuldari eiga sjálfstæðan rétt gagnvart kröfuhafa til leiðréttingar á greiðslum þeim sem þeir inntu af hendi vegna lánsins, svo og rétt eða skyldu til leiðréttingar vegna breytinga á höfuðstól lánsins vegna áhrifa gengistryggingar. Réttindi og skyldur hvers og eins aðila skyldu miðast við þann tíma sem viðkomandi hafi verið skuldari lánessamnings. Hafi varnaraðila því ekki verið heimilt að ráðstafa inneign sem myndaðist vegna endurútreiknings á samningnum á því tímabili sem eiginmaður sóknaraðila hafi verið leigutaki samkvæmt samningnum, á eftirstöðvar samningsins eftir yfirtöku sóknaraðila. Sá skilningur varnaraðila á umræddu ákvæði laganna hafi verið staðfestur með dómi Hæstaréttar í máli nr. 113/2012.

Varnaraðili bendir á að í ljósi framangreinds hafi eiginmaður sóknaraðila fengið umrædda inneign til ráðstöfunar. Sóknaraðili og eiginmaður hennar hafi ákveðið að ráðstafa inneigninni ekki inn á eftirstöðvar samningsins. Með yfirtökunni hafi stofnast nýtt samningssamband og af þeim ástæðum standi höfuðstóll samningsins samkvæmt yfirtökuskjalinu og endurútreikningur á samningi sóknaraðila reiknist frá þeim tíma. Við þetta hafi greiðslubyrði samningsins hækkað umtalsvert en hefðu sóknaraðili og eiginmaður hennar ráðstafað fyrrgreindri inneign inn á eftirstöðvar samningsins hefði greiðslubyrði samningsins lækkað sem um nemur.

Varnaraðili kveðst eingöngu hafa framfylgt skýrum ákvæðum fyrrgreindra laga í þessum efnunum og geti ekki tekið ábyrgð á þeim afleiðingum sem ákvörðun sóknaraðila og eiginmanns hennar um ráðstöfun inneignarinnar hafi haft í för með sér.

Varnaraðili vísar til þess að það hafi verið forsenda af hálfu varnaraðila fyrir samþykki yfirtökunnar að sameiginlegar tekjur sóknaraðila og eiginmanns hennar kæmu áfram til með að standa undir greiðslubyrði samningsins enda hafi það verið ætlunin, eins og sóknaraðili skýri sjálf frá í kvörtun sinni, að létta undir greiðslubunga heimilisins með því að færa umræddan samning yfir á sóknaraðila. Engin skylda hafi hvílt á varnaraðila að framkvæma sérstakt greiðslumat á sóknaraðila en varnaraðila hafi verið kunnugt um að sóknaraðili hafi haft fastar tekjur auk þess sem samningurinn hafi fram að þessu verið hluti af fjárútlátum heimilisins og því engin breyting þar á. Hafi varnaraðili því haft ástæðu til að ætla að sóknaraðili hafi haft fjárhagslegt bolmagn til að standa undir skuldbindingum sínum.

Kveður varnaraðili það jafnframt hafa verið forsendu fyrir samþykki varnaraðila að sóknaraðili væri notandi bifreiðarinnar og því væri það hagsmunamál hennar og fjölskyldu hennar að fá umráð bifreiðarinnar skráða á sitt nafn svo hún gæti fengið niðurfelld bifreiðagjöld af bifreiðinni í samræmi við a-lið 5. mgr. 5. gr. laga nr. 39/1988 um bifreiðagjöld, sbr. a-lið 5. gr. reglugerðar nr. 359/1998 um bifreiðagjöld. Ef rétt reynist sem sóknaraðili haldi fram í kvörtun sinni að um málamyndagering hafi verið að ræða og sóknaraðili hafi í raun bara verið að gangast í ábyrgð fyrir eiginmann sinn, sé um brot gegn fyrrgreindum ákvæðum laga og reglugerðar um bifreiðagjöld að ræða þar sem sóknaraðili væri þá að nýta umrædda niðurfellingu bifreiðagjalda til hagsbóta fyrir aðila sem samkvæmt lögnum eigi ekki rétt á slíkri niðurfellingu. Varnaraðili kveðst aldrei hafa samþykkt slíkan ráðahag og hafi verið í góðri trú um að ásetningur sóknaraðila í þessum efnunum væri einlægur.

Bendir varnaraðili á að þar sem sóknaraðili hafi átt frumkvæði að umræddri yfirtöku, staðfest ákvæði samningsins með undirritun sinni, notið leiðbeininga eiginmanns síns við það tilefni auk þess sem samningurinn hafi verið hluti af fjárútlátum heimilisins fram að þessu þá hafi varnaraðili verið í góðri trú um að sóknaraðili væri fyllilega upplýst um ákvæði samningsins og hvaða skuldbindingu hún væri að takast á hendur.

Varnaraðili kveðst ekki hafa haft hagsmuni af því að samþykka umrædda yfirtöku en eiginmaður sóknaraðila hafi fram að þessu staðið fyllilega í skilum samkvæmt samningnum. Hafi varnaraðili þannig eingöngu verið að koma til móts við óskir sóknaraðila og eiginmanns hennar í þessum efnunum. Sé því ekkert til í fullyrðingum sóknaraðila þess efnis að varnaraðila hafi verið það vel ljóst að til greiðslufalls gæti komi en samt kosið að yfirfæra umræddan samning á nafn sóknaraðila. Hagur varnaraðila af slíku sé enginn og feli umrædd fullyrðing í sér slíka þversögn að það sé engu líkara en að sóknaraðili sé að halda því fram að varnaraðili beri slíka óvild í hennar garð að hann hafi vísitandi yfirfært lánið á hennar nafn til að klekkja á henni. Sóknaraðila hafi verið áðurgreindar forsendur varnaraðila fyllilega ljósar. Varnaraðili telur að hann hafi uppfyllt öll skilyrði um upplýsinga- og leiðbeiningaskyldu við samningsgerðina og geti ekki borið ábyrgð á síðar tilkomnum atvikum sem hafi leitt af skýrum lagaákvæðum og orðið, m.a. vegna háttsemi sóknaraðila og eiginmanns hennar, til þess að mánaðarleg greiðslubyrði samningsins hækkaði umtalsvert.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili vísi í rökstuðningi sínum til sænsks úrskurðar en í umræddum úrskurði hafi verið talið ósanngjarnt að heimila 18 ára gamalli stúlku að undirgangast lán til að aðstoða atvinnulausa foreldra sína sem hafi verið í fjárhagsvandráðum. Varnaraðili vill í fyrsta lagi benda á að umræddur úrskurður hafi ekkert fordæmis- eða lagagildi hér á landi og beri þegar af þeim ástæðum að hafna þessum sjónarmiðum. Í öðru lagi bendir varnaraðili á að þau atvik sem vísað sé til í umræddum úrskurði séu með afar ólíkum hætti en hér sé til umfjöllunar. Í þeim efnunum bendir varnaraðili sérstaklega á eftirfarandi atriði:

Súlkan í úrskurðinum var einungis 18 ára gömul, bjó í foreldrahúsum og var undir framfærsluskyldu foreldra sinna komin þar sem hún var einungis menntaskólanemi. Sóknaraðili í máli þessu sé aftur á móti 24 ára gömul á þeim tíma sem umrædd yfirtaka hafi verið undirrituð, fjárráða, gift, hafi rekið heimili um nokkurt skeið og aðstæður hennar því allt aðrar og mun upplýstari en stúlkunnar.

Stúlkan í úrskurðinum upplifði sig nauðbeygða til að verða við óskum foreldra sinna um að undirgangast umrætt lán enda áttu þau það á hættu að missa húsnæði sitt ef hún samþykkti ekki ráðahaginn. Sóknaraðili í máli þessu hafi hins vegar átt frumkvæði að því að óska eftir umræddri yfirtöku í því skyni að fá niðurfelld bifreiðagjöld af bifreiðinni. Sóknaraðili hafi tekið upplýsta ákvörðun og hafi undirgengist yfirtökuna af fúsum og frjálsum vilja í því skyni að létta undir greiðsluþunga heimilisins.

Stúlkan í úrskurðinum var námsmaður og hennar einu tekjur fólust í námsstyrk sem var SEK 150,- lægri en mánaðarlegar afborganir lánsins. Þannig námu afborganir lánsins 120% af tekjum stúlkunnar. Var því augljóst að afborganir lánsins voru ekki í samræmi við greiðslugetu stúlkunnar. Sóknaraðili í máli þessu sé öryrki og hafi að eigin sögn tekjur upp á kr. 150-160.000,- eftir skatta. Hafi mánaðarlegar afborganir samkvæmt samningnum því numið um 40% af tekjum sóknaraðila fram að endurútreikningi samningsins og hefðu verið enn lægri ef áðurgreindri inneign hefði verið ráðstafað á eftirstöðvar samningsins. Hafi tekjur sóknaraðila því verið

nægjanlegar til að standa straum af afborgunum samkvæmt samningnum jafnvel þótt tekjur eiginmanns hennar hefðu ekki komið til. Þá hafi afborganir af samningnum verið hluti af fjárútlátum heimilis sóknaraðila um nokkurt skeið og hafi því engin breyting orðið þar á.

Í sænskum lögum er að finna nokkuð nákvæmar reglur um greiðslumat (sjá konsumenkreditlagen 1992:830 og lag om bank- och finansieringsrörelse 2004:297) en í íslenskum lögum er engar slíkar reglur að finna aðrar en þær sem fram koma í lögum um ábyrgðarmenn en þær eiga ekki við í þessu máli.

Varnaraðili bendir á að af framansögðu sé engan veginn um sambærileg mál að ræða og hafi umræddur úrskurður því ekkert gildi í máli þessu.

Bendir varnaraðili á að sóknaraðili vísi jafnframt til dóms Hæstaréttar í máli nr. 3/2003. Í máli því hafi þroskaheftur einstaklingur veðsett íbúð sína til tryggingar láni því sem fjármálastofnun hafi veitt bróður hans. Með vísan til sérstakra atvika málsins og 36. gr. laga nr. 7/1936, sbr. 6. gr. laga nr. 11/1986 hafi Hæstiréttur ógilt veðsetninguna.

Varnaraðili bendir á að til lögskýringar vísi sóknaraðili sérstaklega til eftirfarandi orðalags úr dómnum: „*Hins vegar leysti það áfrýjanda, sem fjármálastofnun, ekki undan þeirri áhættu sem fylgt gat því að láta hjá líða að kanna greiðslugetu lántaka áður en lán var veitt og eftir atvikum gera þeim, sem í ábyrgð hugðust ganga, grein fyrir því ef niðurstaða þeirrar könnunar benti til þess að lántaki gæti ekki staðið í skilum.*“ Varnaraðili kveður umrædda setningu tekna úr öllu samhengi við forsendur dómsins. Í dómnum hafi verið um að ræða veðsetningu á íbúð þroskahefsts einstaklings sem hafi ekki gert sér grein fyrir þeirri áhættu sem hafi falist í veitingu veðsins en viðkomandi hafi meðal annars verið ólæs. Þá hafi í umræddum dómi verið fjallað um gildi veðskuldbindingar og vísi ofangreind setning til umfjöllunar um samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sem ekki hafi verið í gildi þegar umrætt veð hafi verið veitt. Hvergi sé minnst á skyldu lánveitanda til að framkvæma greiðslumat enda hvíli engin lagaskylda á lánveitanda til slíks. Hafi umrædd fjármálastofnun verið látin bera hallann í þessu tiltekna máli í ljósi afar sérstakra atvika málsins. Megi í því sambandi benda á dóma Hæstaréttar í málum nr. 144/2000 og 266/2011 þar sem niðurstaða í sambærilegum málum hafi verið lánveitandanum í hag.

Varnaraðili vísar til þess að sóknaraðili haldi því fram í kvörtun sinni að umrædd yfirtaka hafi verið málamyndagerningur og hún hafi í raun verið að gangast í ábyrgð fyrir eiginmann sinn vegna samningsins og samkvæmt því hafi hún átt að vera upplýst um greiðslugetu hans. Varnaraðili telur þessa fullyrðingu sóknaraðila fráleita. Hafi sóknaraðili einungis ætlað að gangast í ábyrgð á samningnum hefði einfaldlega verið útbúinn samningur þess efnis. Auk þess sem þessi fullyrðing sé í engu samræmi við fyrri yfirlýsingar sóknaraðila um að tilgangurinn með yfirtökunni hafi verið niðurfelling bifreiðagjalda af bifreiðinni. Hafi samningurinn einungis verið yfirskin væri það eins og áður hefur fram komið skýrt bot á ákvæðum laga og reglugerðar um bifreiðagjöld.

Varnaraðili telur að af framangreindu sé ljóst að umræddur dómur hafi ekki fordæmisgildi í því máli sem hér sé til umfjöllunar.

Varnaraðili bendir á að um samning sóknaraðila og varnaraðila gildi meginreglur samningaréttarins. Það sé grundvallarregla samningaréttar að samninga beri að halda. Sóknaraðili hafi gefið varnaraðila loforð um fullar efndir samningsins. Mikið þurfi til að slíkum samningi verði vikið til hliðar, en heimild sé þó til slíks í ákvæðum samningalaga nr. 7/1936, sbr. 36. gr. laganna. Umrædd 36. gr. laga nr.

7/1936 feli í sér heimild til að víkja samningi til hliðar í heild eða að hluta, ef heildstætt mat á aðstæðum öllum leiði til þess að það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera samninginn fyrir sig. Ákvæðið sé túlkað þröngt, enda undantekning frá áðurnefndri meginreglu samningaréttar um að samninga skuli halda. Of víðtæk túlkun á 36. gr. laga nr. 7/1936 myndi þannig grafa undan stöðum viðskiptalífsins.

Varnaraðili telur sóknaraðila á engan hátt hafa sýnt fram á að það sé ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju af hálfu varnaraðila að krefjast fullra efnda samkvæmt umþrættum samningi aðila þessa máls. Sóknaraðili hafi enn síður sýnt fram á með hvaða hætti ákvæði 33. - 35. gr. laga nr. 7/1936 eigi hér við og láti varnaraðili því nægja að vísa til ofangreindra málsástæðna gegn kröfu sóknaraðila á þeim grundvelli.

Varnaraðili telur að með hliðsjón af öllu ofangreindu sé ekki tilefni til að víkja samningi aðila til hliðar í heild eða að hluta og því beri að hafna kröfum sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að skuldbindingu sóknaraðila samkvæmt bílasamningi nr. X. Sóknaraðili krefst þess að viðurkennt verði að henni sé heimilt að losna undan allri samningsskyldu sinni án frekari eftirmála gegn því að hún afhendi varnaraðila þann leigumun sem hún hafi til umráða vegna lánasamnings hennar við F. Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Krafa sóknaraðila grundvallast á sanngirnissjónarmiðum en ekki ákvæðum samnings aðila. Kemur því til skoðunar hvort víkja eigi samningi sóknaraðila til hliðar með vísan til 33 og 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa, svo sem sóknaraðili vísar til. Vísar sóknaraðili til stuðnings kröfu sinni til þess að hún sé 75% öryrki og tekjur hennar séu kr. 150-160 þúsund á mánuði, sóknaraðili kveður varnaraðila hafa verið vel kunnugt um heyrnarleysi hennar en hafi ekki kallað til táknmálstúlk eða framkvæmt greiðslumat, þá hafi eftirstöðvar samningsins verið kr. 3.883.173 sem hafi verið langt yfir markaðsvirði bifreiðarinnar við yfirtöku og greiðslubyrði af samningnum hafi aukist.

Sóknaraðili yfirtók bílasamning nr. X þann 9. janúar 2009, sbr. skjalið „Yfirtaka bílasamnings nr. X“. Ekkert í gögnum málsins bendir til að um fjárhagslega nauðung hafi verið að ræða svo sem sóknaraðili heldur fram. Af röksemdum sóknaraðila virðist hún þvert á móti hafi óskað eftir því að yfirtaka umræddan bílasamning enda vísar hún til þess að það hafi verið hagsmunamál fyrir fjölskylduna að fá felld niður bifreiðagjöld. Samþykkti varnaraðili yfirtöku sóknaraðila á samningnum.

Ekki verður fallist á kröfu sóknaraðila á grundvelli þess að hún sé heyrnarlaus, hún teljist 75% öryrki og varnaraðila hafi verið vel kunnugt um heyrnarleysi hennar en hafi ekki kallað til táknmálstúlk. Enda er samningurinn skriflegur og var sóknaraðila í lófa lagið að óska aðstoðar táknmálstúlks teldi hún sig þurfa á aðstoðinni að halda. Varnaraðila bar ekki skylda til að kalla til táknmálstúlks við yfirtöku sóknaraðila á samningnum. Ennfremur bar varnaraðila ekki skylda til að framkvæma greiðslumat á sóknaraðila við yfirtöku hennar á bílasamningnum.

Þá verður ekki fallist á kröfu sóknaraðila á grundvelli þess að tekjur hennar séu kr. 150-160 þúsund á mánuði. Ekki verður séð að varnaraðili hafi haft hagsmuni af því að samþykkja umrædda yfirtöku sóknaraðila á samningnum, enda hafði A,

eiginmaður sóknaraðila staðið í skilum með greiðslur samkvæmt samningnum. Virðist yfirtakan hafa verið samþykkt til að koma til móts við óskir sóknaraðila og fjölskyldu hennar þar sem hún átti rétt á að fá felld niður bifreiðagjöld.

Ekki verður fallist á kröfur sóknaraðila á þeim grundvelli að eftirstöðvar samningsins hafi verið kr. 3.883.173 við yfirtökuna. Lítur umrædd röksemd að uppgjöri milli skuldara samningsins, þ.e. sóknaraðila og A, en ekki að varnaraðila. Þá getur varnaraðili ekki borið ábyrgð á því að greiðslubyrði lánsins hafi aukist, enda varð það í kjölfar endurreiknings á grundvelli laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Ekki verður fallist á með sóknaraðila að um sé að ræða málamyndagering þannig að sóknaraðili hafi í raun verið að gangast í ábyrgð fyrir eiginmann sinn, A, fyrri skuldara, á samningnum. Af skjalinu „Yfirtaka bílasamnings nr. X“, verður skýrlega ráðið að sóknaraðili hafi verið að yfirtaka samninginn en ekki gangast í ábyrgð fyrir A. Hefði aðilum verið í lófa lagið að gera ábyrgðarsamning hefði það verið markmiðið með gerningnum, dags. 9. janúar 2009. Þegar af þessari ástæðu er ekki fallist á tilvísun sóknaraðila til dóms Hæstaréttar í máli nr. 3/2003, enda var þar um að ræða veðsetningu á fasteign einstaklings sem var þroskahefur. Sú er ekki aðstaðan í umræddu máli. Þá verður ekki fallist á tilvísun sóknaraðila til sænsks úrskurðar, enda hafa sænskir úrskurðir ekki fordæmisgildi hér á landi.

Í ljósi alls framangreinds verður ekki fallist á kröfu sóknaraðila með vísan til 33. eða 36. gr. laga nr. 7/1936, enda ekki talið ósanngjarnt fyrir varnaraðila að byggja á samningnum.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 9. nóvember 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir